Marek Z. Barański
Magdalena Chełstowska

PARTNERSTWO SPOŁECZNE I TOŻSAMOŚĆ LOKALNA W PROCESIE REWITALIZACJI DOLNEGO MIASTA I ORUNI W GDAŃSKU

Abstrakt. Programy rewitalizacji, realizowane w obrębie Dolnego Miasta i Oruni w Gdańsku potwierdzają ważną rolę systemu zarządzania lokalną tożsamością w wyprowadzaniu obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej. Opierają się one na budowie marki i przewagi konkurencyjnej dzielnicy w skali miasta, regionu, a nawet kraju, opartych na istniejących, choć często ukrytych lub niedocenianych, lokalnych zasobach materialnych i niematerialnych. Przykłady Partnerstwa Dolne Miasto Otwarte oraz działań inwestycyjnych i społecznych podejmowanych na Oruni pokazują, że umiejętny wybór haseł przewodnich rewitalizacji stanowi podstawę stworzenia oferty efektywnej współpracy sektora publicznego z organizacjami pozarządowymi i podmiotami biznesowymi. Partnerski model rewitalizacji okazuje się kluczowy w sytuacji niewielkich lub zmniejszających się środków finansowych, pochodzących z budżetu samorządu lokalnego lub instytucji zewnętrznych.

Słowa kluczowe: tożsamość lokalna, wizerunek miejsca, partnerstwo społeczne, hasła rewitalizacji, Dolne Miasto Otwarte.

W ciągu ostatnich lat wiele miast w Polsce w celu przeciwdziałania degradacji oraz pobudzenia rozwoju i zmian jakościowych przestrzeni miejskiej opracowało i rozpoczęło realizację lokalnych programów rewitalizacji. Programy te, tworzone często przy okazji ubiegania się o środki finansowe m.in. z Regionalnego programu operacyjnego, skierowane były i są głównie na techniczną poprawę zasobów, w tym prostą rekonstrukcję wartości użytkowych oraz ogólną poprawę estetyki [Ziobrowski 2008:14]. Samorządy, skupiając się na sprostaniu formalnym wytycznym oraz formułując cele rewitalizacji przede wszystkim w postaci wskaźników ekonomicznych [Bryx et al. 2008:37], bardzo często nie dostrzegały konieczności przedstawienia jasnej, spójnej i długofalowej wizji działań, w tym zaplanowania kompleksowych, zintegrowanych i dostosowanych do warunków lokalnych procesów odnowy obszarów zdegradowanych.

Część lokalnych programów rewitalizacji powstała jako niezależne przedsięwzięcia lub sekwencja jednostkowych czy luźno powiązanych projektów, wyizolowanych często z lokalnej polityki komunalnej, społecznej i przestrzennej [Guzik, Domański 2008:24-27]. Wiele obszarów aktywności, niezbędnych do osiągnięcia celów rewitalizacji na poziomie strategii miejskiej, nie zostało dostrzeżonych i uruchomionych [Ziobrowski 2008:14].

Celem niniejszego artykułu jest krótka charakterystyka eksperymentalnych działań inicjowanych lub podejmowanych przez autorów w ramach programów rewitalizacji Dolnego Miasta i Oruni w Gdańsku. Są one realizowane w sposób partnerski i oparte na systemie zarządzania lokalną tożsamością, pozwalającym na świadome kształtowanie wizerunku

i budowę silnej marki miejsca, jako źródła jego przewagi konkurencyjnej i zrównoważonego rozwoju.

Dolne Miasto i Orunia

Dolne Miasto i Orunia to dwie historyczne dzielnice Gdańska, które w wyniku zróżnicowanych przemian utraciły w znacznym stopniu swoją pierwotną funkcję. Narastające problemy techniczne, gospodarcze i społeczne sprawiły, że obszary te znalazły się w sytuacji kryzysowej, skutecznie hamującej ich prawidłowy rozwój. Dolne Miasto i Orunia, mimo wielu stereotypowych wyobrażeń, wciąż posiadają duże, choć ukryte i niedoceniane możliwości rozwoju, wynikające z ich położenia oraz lokalnych zasobów środowiska kulturowego i społecznego. Gdyby umiejętnie uwolnić potencjał tych dzielnic, mógłby stać się on jednym ze stymulantów stałego i harmonijnego rozwoju miasta.

Władze samorządowe Gdańska, w celu zapobiegnięcia postępującej degradacji obszarów Dolnego Miasta i Oruni, zaliczyły je na podstawie lokalnego programu rewitalizacji do grupy perspektywicznych przestrzeni miejskich, wymagających pilnego podjęcia kompleksowych działań naprawczych z zakresu planowania przestrzennego, budownictwa, ekonomii i polityki społecznej[1] (ryc. 1).

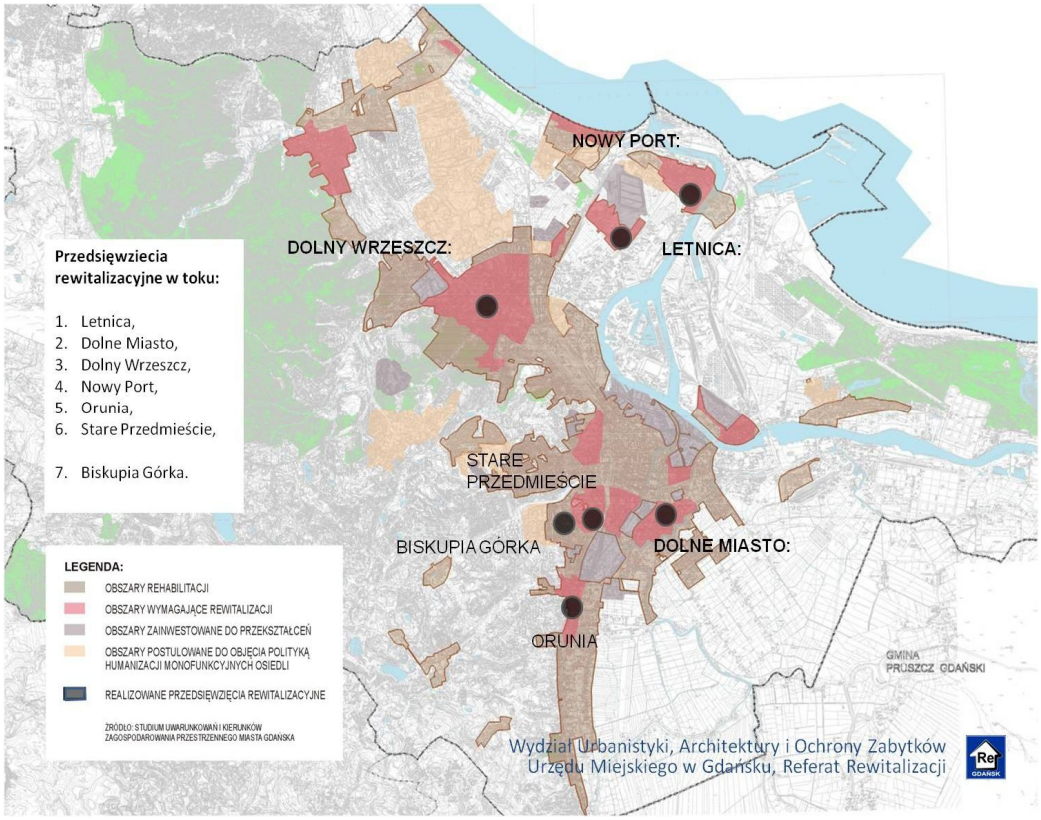

Ryc. 1. Dolne Miasto, Orunia i inne obszary w obrębie Gminy Miasta Gdańska, objęte polityką przekształceń w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Miasta Gdańska*

[1] Załącznik nr 1 do uchwały Rady Miasta Gdańska nr XLVII/1308/10 z dnia 25.03.2010 r.

W 2010 r. Dolne Miasto, stanowiące część historycznego śródmieścia Gdańska uznanego za chroniony prawem pomnik historii[2], wykorzystało po części szansę, jaką dawał Regionalny program operacyjny województwa pomorskiego. Objęte zostało ono mianowicie, wraz z trzema innymi gdańskimi dzielnicami, kompleksowym projektem rewitalizacyjnym realizowanym z dofinansowaniem Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013. Realizacja projektu „Rewitalizacja Dolnego Miasta w Gdańsku", składającego się z komponentów: inwestycyjnego i społecznego, mimo ograniczonego zakresu, znacznie wpłynie na poprawienie stanu technicznego i efektywności infrastruktury podziemnej, jakości głównych przestrzeni publicznych, a także wzmocni kapitał społeczny dzielnicy (ryc. 2, 3).

Ryc. 2. Projekt „Rewitalizacja Dolnego Miasta w Gdańsku": informacje ogólne i planowane działania społeczne
Źródło: opracowanie własne

Z kolei Orunia, położona na obrzeżach historycznego centrum miasta, z wciąż widocznymi śladami swojej ciekawej, wiejskiej przeszłości, znajduje się dopiero u progu zmian, które zachodzą i zajdą w najbliższym czasie na Dolnym Mieście. Aktywność i otwartość na dyskusję lokalnych instytucji i organizacji, a także niedawno zakończona rewaloryzacja i adaptacja ważnego oruńskiego zabytku na innowacyjne centrum działań społecznych świadczą o odpowiednich warunkach do rozpoczęcia programu rewitalizacji tej dzielnicy.

[2] Decyzja Prezydenta Rzeczypospolitej Polski z dnia 8. września 1994 r. (M.P. z 1994 r. Nr 50, poz. 415).

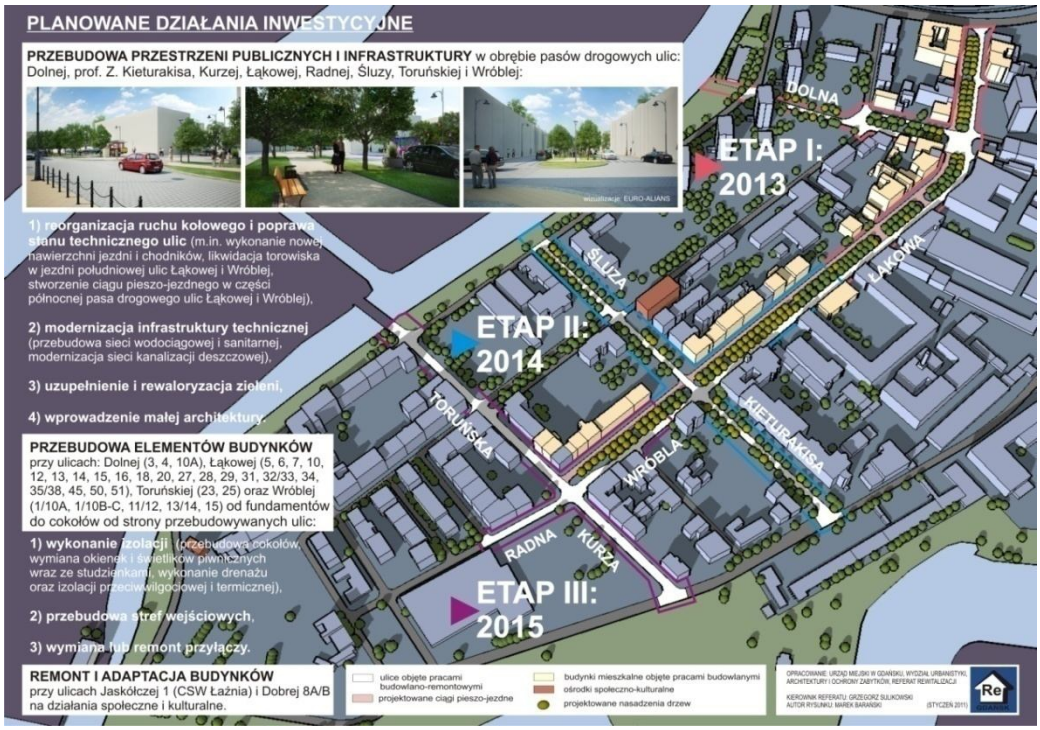

Ryc. 3. Projekt „Rewitalizacja Dolnego Miasta w Gdańsku": działania inwestycyjne
Źródło: opracowanie własne

Partnerstwo Dolne Miasto Otwarte

Udział Miasta Gdańska w staraniach o środki EFRR stał się przyczynkiem do kompleksowego i perspektywicznego spojrzenia na rewitalizację, w tym do rozpoczęcia prac nad budową spójnej, a jednocześnie dostosowanej do warunków lokalnych koncepcji programu rewitalizacji Dolnego Miasta. Działania te nabrały szczególnej energii od momentu zawiązania się, z inicjatywy Referatu Rewitalizacji Wydziału Urbanistyki Architektury i Ochrony Zabytków Urzędu Miejskiego w Gdańsku, społecznego Partnerstwa Dolne Miasto Otwarte: na historię, na siebie, na innych.

Pierwszym efektem wspólnej pracy Partnerstwa stała się koncepcja programu społecznego, odwołująca się do strategicznych dokumentów ukierunkowujących działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz stanowiąca ich uszczegółowienie na poziomie dzielnicy miasta [Chełstowska et al. 2010]. Dokument ten, określając założenia aktywnej polityki społecznej w zakresie reintegracji grup zagrożonych wykluczeniem, kompleksowego wspierania rodziny, ograniczania skali problemów społecznych, rozwoju profilaktyki oraz wspierania różnorodnych form aktywności mieszkańców, posłużył za podstawę opracowania noty intencyjnej projektu „Rewitalizacja Dolnego Miasta w Gdańsku" .

W proces budowania Partnerstwa, trwający od 2008 r., od początku zaangażowani byli mieszkańcy dzielnicy, w tym liderzy społeczności lokalnej na co dzień zajmujący się problematyką społeczną i działający w różnych organizacjach pozarządowych: Caritas Archidiecezji Gdańskiej, Towarzystwie Profilaktyki Środowiskowej Mrowisko, Stowarzyszeniu Inicjatyw Lokalnych Bliżej Centrum, a później także Fundacji Oparcia Społecznego Aleksandry.

Otwarta formuła Partnerstwa, stanowiąca zaproszenie do współpracy dla innych podmiotów zainteresowanych włączeniem się w działania społeczne realizowane w obrębie Dolnego Miasta, stworzyła realne podstawy zwiększenia szans powodzenia rewitalizacji dzielnicy. Partnersko realizowane projekty uruchomiły proces budowania programu strategii współpracy samorządu lokalnego i organizacji pozarządowych na rzecz aktywnej polityki społecznej. Partnerstwo zaś stało się wartościową platformą porozumienia i jednocześnie propozycją standardu postępowania rewitalizacyjnego, skierowanego na wspieranie konkurencyjnego rozwoju dzielnicy, poprawy warunków życia społeczności lokalnej i kreowania postaw obywatelskich.

Pierwszy na zaproszenie do wspólnego działania na rzecz programu rewitalizacji Dolnego Miasta odpowiedział sektor publiczny, w tym przede wszystkim lokalne jednostki edukacyjno-wychowawcze[3], a także Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, co miało istotne znaczenie dla przeprowadzenia podstawowej diagnozy społecznej dzielnicy [Chełstowska 2009].

Dało się także zaobserwować duże zainteresowanie ze strony instytucji i organizacji, które w Dolnym Mieście widziały dla siebie atrakcyjną przestrzeń kreacji artystycznej. Na wyróżnienie zasługuje tu przede wszystkim Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia – miejska instytucja kultury, działająca na Dolnym Mieście od 1998 r. [Szczepański 2008:73], ale także Akademia Sztuk Pięknych oraz organizacje pozarządowe: Kolonia Artystów, Fundacja Theatrum Gedanense, Stowarzyszenie Społeczno-Artystyczne Kultywator, Fundacja Nasza Przestrzeń lub Gdańskie Stowarzyszenie Przyjaciół Muzykujących Dzieci Jaś i Małgosia. Wszystkie one, poprzez interaktywną promocję sztuki, kultury i postaw obywatelskich, włączyły się płynnie w działania społeczne realizowane w obrębie dzielnicy oraz nadały im dodatkową jakość oraz ponadlokalny zasięg. To im Dolne Miasto zawdzięcza m.in. Galerię Zewnętrzną Miasta Gdańska, będącą kolekcją trwałych dzieł sztuki w przestrzeni miejskiej, przełamujących stereotypy i bariery komunikacyjne [Charzyńska 2010:16-20], a także serię spektakli teatralnych i warsztatów artystycznych organizowanych z zaangażowaniem zarówno specjalistów, jak i społeczności lokalnej.

Kolejną ważną grupę podmiotów, tworzących Partnerstwo Dolne Miasto Otwarte, stanowią stowarzyszenia kultury fizycznej. Są to obecnie: Klub Wodny Gdańskie Lwy, Uczniowski Klub Sportowy Motława oraz Klub Sportowy Capoeira Camangula, dla których okalające dzielnicę rzeka Nowa Motława i pas fortyfikacji nowożytnych z dawną fosą miejską stały się atrakcyjną przestrzenią rekreacji i aktywności sportowej oraz podstawą budowy oferty programowej.

Konsekwentna i spójna działalność Partnerstwa, mimo zróżnicowanej charakterystyki i kompetencji poszczególnych podmiotów, zwróciła także uwagę sektora biznesowego. Początkowo pojedynczy prywatni przedsiębiorcy[4], a ostatnio także lokalne firmy, jak Szpital Weterynaryjny Krzemińskiego lub LPP S.A., dostrzegli w niej nie tylko dobro ogólne, ale

[3] W ramach Partnerstwa działają: Przedszkole nr 46 Muszelka, Szkoła Podstawowa nr 65 im. Alfa Liczmańskiego oraz Gimnazjum nr 9 w Gdańsku.
[4] Do grupy tej należą: krolakniekrolewna, Stendek, Dziarski Przewodnik i Peter Wolkowinski.

i własne korzyści oraz ważne dla siebie wartości[5]. Świadomie wpisując się w koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu, stanowią oni ważne wsparcie dla sektora publicznego i pozarządowego, co znalazło już potwierdzenie w wielu partnerskich projektach i inicjatywach skierowanych na zwiększenie kapitału społecznego dzielnicy.

Dziś w Partnerstwie, prócz Miasta Gdańska, działa ponad dwadzieścia różnych podmiotów, co sprzyja wymianie wiedzy i doświadczeń, popularyzacji realizowanych programów i projektów oraz umożliwia efektywne wykorzystanie zasobów ludzkich i rzeczowych partnerów. Pozwala także nie tylko na dynamizację działań i maksymalizację efektów, ale i dywersyfikację źródeł finansowania, co jest szczególnie istotne w sytuacji niewielkich lub zmniejszających się środków publicznych, przeznaczanych na odnowę dzielnic zdegradowanych. Taki partycypacyjny model rewitalizacji jest do tego stopnia elastyczny i nieustrukturyzowany, że musi tworzyć i podtrzymywać wśród partnerów poczucie wspólnego, jasnego i rzeczywistego celu [Olins 2004:111-126]. Samo oparcie się na częstym traktowaniu rewitalizacji jako pustego i przebrzmiałego hasła byłoby niewystarczające a nawet nieodpowiednie. Zdaniem autorów, kluczem do utrzymania zaangażowania partnerów i zwiększania zainteresowania działaniem nie tylko na rzecz Dolnego Miasta i Oruni, ale obszarów zdegradowanych w ogóle, może okazać się strategia zarządzania lokalną tożsamością oraz konsekwentnej budowy pozytywnego wizerunku i marki miejsca.

Tożsamość lokalna

W Polsce o programach rewitalizacji rzadko lub wcale nie myśli się we współczesnych kategoriach marketingowych, jako o budowaniu wizerunku i świadomości marki. Tymczasem nasilająca się rywalizacja między poszczególnymi krajami, regionami, miastami, a coraz częściej dzielnicami, o zainteresowanie inwestorów, turystów i mieszkańców, wymusza na samorządach konieczność odrzucenia tradycyjnych postaw oraz wypracowania spójnej strategii tożsamościowej, zapewniającej odnawianemu obszarowi osiągnięcie w określonej perspektywie czasowej przewagi konkurencyjnej [Stanowicka-Traczyk 2008:13].

Zarówno w przypadku wielkich korporacji, jak i miast to wizerunek jest wartością, która często decyduje o ich konkurencyjności. Te najlepsze z nich i odnoszące sukcesy opierają swoją markę na klimacie, nastroju oraz świadomym i kreatywnym zarządzaniu własną tożsamością [Olins 2004:111-126].

Potrzeba odbudowy i prezentacji unikalnego pakietu cech i wartości, a w efekcie kreacji nowego, atrakcyjnego wizerunku jest szczególnie widoczna na Dolnym Mieście i Oruni – powszechne wyobrażenie o nich nie przystaje do zmieniającej się rzeczywistości. Dzielnice te potrzebują przedstawienia siebie nie tylko innym, ale też paradoksalnie samym sobie, aby nie utracić właściwości, które decydują o ich wewnętrznej integralności [Madurowicz 2008]. Istotą programów rewitalizacji Dolnego Miasta i Oruni stało się więc uchwycenie ducha czasu i miejsca, obejmujące rozpoznanie kluczowych składników

[5] Zainteresowane współpracą i oficjalnym przystąpieniem do Partnerstwa jest także Gdańskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej, które wspólnie z Towarzystwem Profilaktyki Środowiskowej Mrowisko zagospodarowało na cele rekreacyjno-sportowe fragment zdegradowanej przestrzeni Dolnego Miasta.

lokalnych tożsamości i wykorzystanie miejscowych zasobów materialnych i niematerialnych do zwiększenia kapitału i konkurencyjności tych dzielnic.

Kluczem do sukcesu, bo tak można ocenić fakt dostrzeżenia i spontanicznego włączenia się w działania miejskie stosunkowo szerokiego grona partnerów społecznych, okazało się po pierwsze – sformułowanie spójnej i wyrazistej idei przewodniej programu rewitalizacji, po drugie – zdefiniowanie silnych, prostych i atrakcyjnych haseł, oddających tożsamość miejsca i podkreślających w sposób niedosłowny, ale jasny unikatowe i pozytywne cechy dzielnicy. Taka strategia daje w opinii autorów szansę przejścia od projektów odtworzeniowych do programów, które uruchamiając endogeniczne czynniki rozwoju lokalnego, wpisują się w powszechnie akceptowany w krajach europejskich paradygmat rewitalizacji [Bryx et al. 2008:37].

W przypadku Dolnego Miasta ideę przewodnią rewitalizacji stanowi dążenie do pokonania istniejących barier technicznych i mentalnych, wzmocnienia kapitału lokalnego oraz poszanowania tożsamości miejsca. Koncept ten bezpośrednio nawiązuje do wspomnianego programu społecznego Dolne Miasto Otwarte, którego nazwa została przeniesiona również na program inwestycyjny, a w efekcie na cały program rewitalizacji dzielnicy.

Z kolei przy wyborze haseł rewitalizacji skupiono się na tym, aby były one zrozumiałe i elastyczne. Uznano bowiem, że tylko wówczas zadziałają i będą skuteczne w różnych sytuacjach i wobec wielu grup docelowych. Zdecydowano się także na wskazanie i wzmocnienie nie więcej niż trzech lokalnych wartości marketingowych lub też atrybutów,

Ryc. 4. Wartości Dolnego Miasta w Gdańsku
Źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Gdańsku

gdyż większa ich liczba nie wpłynęłaby korzystnie na budowę wizerunku dzielnicy, prowadząc do jego rozmycia i dewaluacji. W efekcie program rewitalizacji Dolnego Miasta oparto na wzmocnieniu lokalnych wartości wizerunkowych, jak historia, sztuka i rekreacja. Podkreślono tym samym w sposób swobodny, ale i spójny charakterystyczne cechy oraz możliwości rozwoju dzielnicy – zabytkowej jednostki śródmiejskiej nasyconej sztuką i otoczonej ciekami wodnymi (ryc. 4).

Tak sformułowany komunikat szybko spotkał się z odzewem w postaci realizacji w przestrzeni Dolnego Miasta m.in. międzynarodowego festiwalu Narracje 2011, będącego przeglądem sztuki współczesnej i designu, a pośrednio także cyklicznego Festiwalu Teatrów Plenerowych i Ulicznych FETA.

Koncepcja rewitalizacji oparta na hasłach historia, sztuka i rekreacja znalazła również odzwierciedlenie w tzw. instrumencie elastyczności[6], w projekcie „Rewitalizacja Dolnego Miasta", w którym, w porównaniu z równolegle realizowanymi działaniami naprawczymi w obrębie Letnicy, Dolnego Wrzeszcza i Nowego Portu w Gdańsku, zawarto najszerszą i najbardziej zróżnicowaną ofertę działań społecznych. Wybrane w konkursie małych grantów organizacje pozarządowe realizują w chwili obecnej projekty, w których mieszkańcy dzielnicy uczestniczą w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, współtworzą zróżnicowane pracownie artystyczne, a także poznają historię swojego najbliższego otoczenia.

W przypadku Oruni prace nad definiowaniem przewodnich haseł rewitalizacji wciąż trwają mimo stosunkowo dobrze poznanych zasobów materialnych i niematerialnych tej dzielnicy. Obszar dzielnicy, w porównaniu z Dolnym Miastem, jest obecnie o wiele bardziej niejednorodny pod względem geograficznym, urbanistycznym i społecznym. Charakteryzuje go także większe natężenie problemów technicznych i społecznych [Barański, Chełstowska 2012]. Taka sytuacja wymusza szczególnie uważny wybór haseł rewitalizacji oraz odbudowanie i wypromowanie zatartej tożsamości miejsca raczej wokół przyszłych możliwości niż współczesnej rzeczywistości.

Dialog ze społecznością lokalną

Poznanie Dolnego Miasta lub Oruni, umożliwiające właściwe opracowanie wizji i strategii rewitalizacji, w tym wyznaczenie wyróżników lokalnej tożsamości, jest zadaniem trudnym, a nawet niemożliwym, w oderwaniu od społeczności lokalnej i jej historii. Tożsamość nie stanowi bowiem wyłącznie zbioru miejsc, budynków i detali, ale powstaje i zmienia się w wyniku relacji, które zachodzą pomiędzy tymi elementami a ludźmi [Kaczmarek 2001:73-81]. Dlatego tak istotne jest włączenie w proces decydowania i wdrażania polityki rewitalizacyjnej podmiotów i społeczności lokalnych oraz uruchomienie zróżnicowanych form konsultacji społecznych.

W trakcie przygotowania, realizacji i ewaluacji programów rewitalizacji Dolnego Miasta i Oruni, prócz uzyskania i przetworzenia wielu danych statystycznych, związanych z sytuacją społeczną, przestrzenną i gospodarczą dzielnicy [Barański, Chełstowska 2012], duże znaczenie nadano również danym jakościowym. W efekcie, we współpracy

[6] Załącznik nr 2 do uchwały nr 1042/283/13 Zarządu województwa pomorskiego z dnia 12. września 2013 r.

z Uniwersytetem Gdańskim przeprowadzono badania dotyczące jakości życia, kapitału społecznego oraz postaw wobec Dolnego Miasta, Oruni i rewitalizacji [Brosz 2012; Strzałkowska 2012]. W ramach projektu zrealizowanego z Wyższą Szkołą Bankową i Gdańskim Zarządem Nieruchomości Komunalnych S.Z.B. i współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego, poznano oczekiwania, nastroje oraz kondycję społeczną użytkowników lokali komunalnych zalegających z opłatami czynszowymi.

Autorzy, prócz prowadzenia badań terenowych, zaangażowali się również w partnerskie projekty „Opowiadacze historii – ścieżki żywej pamięci" oraz „Orunię widzę wielką – dobre pomysły na dzielnicę". W efekcie uzyskali dodatkowe dane, pozwalające ocenić silne strony i możliwości rozwoju Dolnego Miasta i Oruni.

Pierwszy z projektów, dofinansowywany m.in. przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Muzeum Historii Polski w Warszawie, stanowił cykl spotkań, mających charakter wędrówki po intrygującej historii Dolnego Miasta w Gdańsku. Realizowany jest on przez mieszkańców i ludzi związanych zawodowo lub emocjonalnie z dzielnicą, którzy podejmują wspólną walkę o świadomość obywatelską, starania o odbudowę tożsamości lokalnej oraz szerokie promowanie wartości kulturowych i przyrodniczych Dolnego Miasta. W projekcie tym, jako główne narzędzie budowy kapitału społecznego i kulturowego dzielnicy, wykorzystuje się kreację artystyczną oraz zbieranie, utrwalanie i popularyzację wspomnień mieszkańców. Uczestnicy, dzięki możliwości skorzystania z rozbudowanej oferty spotkań dyskusyjnych, wycieczek, warsztatów i szkoleń, wzbogacają i poszerzają swoją świadomość oraz wzmacniają poczucie własnej tożsamości. Jest to szczególnie ważne, ponieważ proces utożsamiania się z miejscem narzuca w pewien sposób odpowiedzialność za nie [Madurowicz 2008:47].

Cykl „Orunię widzę wielką" jest rodzajem publicznej debaty, w której uczestniczy społeczność lokalna oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, biznesu i administracji publicznej. Ma on na celu demokratyzację procesu planowania i realizowania przedsięwzięć o charakterze rewitalizacyjnym, w tym zwiększenie zaangażowania wszystkich uczestników projektu w merytoryczną dyskusję o przyszłości, wizerunku i kierunku rozwoju dzielnicy, a także o jej miejscu w przestrzeni Gdańska. Promocja pomysłów wpływających na podwyższenie poziomu życia oraz merytoryczna dyskusja poświęcona ważnym dla dzielnicy i jej mieszkańców tematom stanowią niezwykle cenne wsparcie władz miasta w podejmowaniu strategicznych decyzji dotyczących zdegradowanego obszaru Oruni.

Oruńskie Centrum Aktywizacji i Innowacji

Jednym z dobrych przykładów opisywanego w artykule modelu współpracy partnerskiej, w którym dyskusja i wypracowany konsens stwarza realną szansę efektywnego wykorzystania zasobów partnerów do osiągnięcia wspólnego celu, jest budowa Centrum Aktywizacji i Innowacji w Gdańsku Oruni. Inwestycja ta, której ważną część stanowi rewaloryzacja zabytkowego zespołu domu podmiejskiego z kuźnią, jest ważnym krokiem w kierunku ożywienia dzielnicy a jednocześnie wyraźnym sygnałem rozpoczęcia procesu budowy jej nowego, lepszego wizerunku (ryc. 5).

Ryc. 5. Zespół domu podmiejskiego z kuźnią w Gdańsku Oruni, poddany rewaloryzacji w ramach programu rewitalizacji „Orunia ponad podziałami"
Źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Gdańsku

Warto zwrócić uwagę, że proces przywracania mieszkańcom Oruni zabytkowego obiektu niejako symbolicznie rozpoczął się od słów lokalnego autorytetu, prof. Jerzego Sampa: „Kuźnia jest tym dla Orunian, czym Żuraw dla Gdańska". Zdanie to szybko stało się ideą przewodnią inwestycji, którą podchwyciło formalne grono partnerów, obejmujące Gminę Miasta Gdańska, Gdańską Fundację Innowacji Społecznej, Pracownię Kowalstwa Artystycznego Bystrek oraz Politechnikę Gdańską[7], i zaakceptowała społeczność lokalna.

Działania wymienionych Partnerów przyniosły już pierwszy widoczny sukces w postaci przeprowadzenia w 2012 r. kompleksowych prac rewaloryzacyjnych zabytkowego obiektu oraz rozpoczęcia realizacji części programu społecznego Centrum. Kolejne etapy prac obejmą budowę zaplecza gastronomicznego i warsztatowego, realizację eksperymentalnego budynku wystawienniczo-edukacyjnego, m.in. wykorzystującego do ogrzewania energię cieplną ziemi, a także zagospodarowanie terenu wokół wymienionych budynków w celu organizowania cyklicznych pokazów i szkoleń z zakresu współczesnego kowalstwa artystycznego i metaloplastyki.

Charakter i program społeczny Centrum odnosi się w sposób bezpośredni do składników tożsamości Oruni: przyrody, przedsiębiorczości i innowacji, które mają szansę stać się w niedalekiej przyszłości hasłami efektywnego programu rewitalizacji dzielnicy.

Zakończenie

Szanse na wygraną ma naprawdę tylko ten, kto jest potrzebny (…). Kto, choćby w minimalnym zakresie, jest inny i lepszy. Parafrazując treść noty odredakcyjnej do polskiego wydania książki „O marce" Wally'ego Olinsa, możemy stwierdzić, że Dolne Miasto i Orunia rozwijające się to takie, które efektywnie zarządza swoją tożsamością oraz w wyniku realizacji wielu zróżnicowanych i dostosowanych do warunków lokalnych projektów inwestycyjnych i społecznych osiąga przewagę konkurencyjną. Aby tak się rzeczywiście stało, konieczna jest przede wszystkim spójna, wiarygodna i konsekwentna polityka miejska

[7] Partnerzy podpisali porozumienie o współpracy, w którym określili zakres swoich kompetencji i obowiązków odnośnie do opracowania koncepcji programu funkcjonalno-użytkowego, budowy i użytkowania Centrum Aktywności i Innowacji.

dotycząca obszaru zdegradowanego, realizowana z zaangażowaniem szerokiego grona lokalnych partnerów społecznych i biznesowych. Jeśli ten warunek nie zostanie spełniony, rewitalizacja może, paradoksalnie, stanowić nie szansę a zagrożenie dla objętych nią kwartałów lub dzielnic.

Literatura

Barański M. Z., Chełstowska M., 2012, *Dane statystyczne w procesie przygotowywania i realizacji programów rewitalizacji na przykładzie Dolnego Miasta i Oruni w Gdańsku*, w: Sobczak I. (red.), *Rola informacji statystycznej w funkcjonowaniu administracji publicznej i gospodarczej*, Wydawnictwo Gdańskiej Szkoły Wyższej, Gdańsk.

Brosz M., 2012, *Dolne Miasto w percepcji mieszkańców*, materiały Pracowni Realizacji Badań Socjologicznych Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.

Bryx M., Herbst I., Jadach-Sepioło A., 2010, *Założenia krajowej polityki rewitalizacji*, w: Ziobrowski Z. (red.), *Założenia polityki rewitalizacji w Polsce*, seria Rewitalizacja miast polskich, t. 9, wyd. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

Charzyńska J., 2010, *Galeria Zewnętrzna Miasta Gdańska: O roli sztuki w rewitalizacji przestrzeni publicznej*, w: Nyka L., Szczepański J. (red.), *Kultura dla rewitalizacji, rewitalizacja dla kultury*, wyd. Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia, Gdańsk.

Chełstowska M., 2009, *Raport z badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Dolnego Miasta*, materiały Referatu Rewitalizacji Wydziału Urbanistyki, Architektury i Ochrony Zabytków Urzędu Miejskiego w Gdańsku, Gdańsk.

Chełstowska M., Medowski Z., Niemkiewicz M., Woroniecka A., Kaszkiel-Suska A., 2010, *Społeczność lokalna w procesie rewitalizacji – Program Społeczny „Dolne Miasto Otwarte"*, materiały Referatu Rewitalizacji Wydziału Urbanistyki, Architektury i Ochrony Zabytków Urzędu Miejskiego w Gdańsku, Gdańsk.

Guzik R., Domański B., 2010, *Możliwości wykorzystania doświadczeń zagranicznych w zakresie rewitalizacji miast w Polsce*, w: Ziobrowski Z. (red.), *Założenia polityki rewitalizacji w Polsce*, seria Rewitalizacja miast polskich, t. 9, wyd. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

Kaczmarek J., 2001, *Miejsce – w poszukiwaniu właściwej miary*, w: Rogacki H. (red.), *Koncepcje teoretyczne i metody badań geografii społeczno- ekonomicznej i gospodarki przestrzennej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

Madurowicz M., 2008, *Miejska przestrzeń tożsamości Warszawy*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Olins W., 2004, *O marce*, wyd. Instytut Marki Polskiej, Warszawa.

Stanowicka-Traczyk A., 2008, *Kształtowanie wizerunku miasta na przykładzie miast polskich*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz – Olsztyn.

Strzałkowska A., 2012, *Orunia w percepcji mieszkańców*, materiały Pracowni Realizacji Badań Socjologicznych Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.

Szczepański J., 2008, *Dolne Miasto i jego Łaźnia*, w: Leszkowicz P. (red.), *Łaźnia. Architektura, sztuka i historia*, wyd. Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia, Gdańsk.

Ziobrowski Z., 2010, *Synteza*, w: Ziobrowski Z. (red.), *Założenia polityki rewitalizacji w Polsce*, seria Rewitalizacja miast polskich, t. 9, wyd. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

SOCIAL PARTNERSHIP AND LOCAL IDENTITY IN THE REVITALIZATION PROCESS OF THE DOLNE MIASTO AND ORUNIA BOROUGHS OF GDAŃSK

Abstract. The revitalization programmes conducted on the areas of Dolne Miasto and Orunia in Gdańsk confirm an important role of the local identity management system in overcoming crisis situations on degraded areas. The programmes are based on the borough brand building and the borough's competitive edge on the background of the whole city, region, and even the country, based on the existing, although often concealed or underappreciated, local tangible and intangible assets. The examples of the Open Dolne Miasto Partnership and the capital investment and social activities implemented in Orunia indicate that a skilful selection of lead revitalization slogans creates a foundation for an offer of effective co-operation among the public sector, non-government organizations, and business entities. The partnership model of revitalization turns out to be of key importance in the situation of small or shrinking financial resources assigned either by the local government or external institutions.

Key words: local identity, location's image, social partnership, revitalization slogans, Open Dolne Miasto.

Mgr inż. arch. Marek Barański
Urząd Miejski w Gdańsku
Wydział Urbanistyki, Architektury i Ochrony Zabytków
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

Mgr Magdalena Chełstowska
Urząd Miejski w Gdańsku
Wydział Urbanistyki, Architektury i Ochrony Zabytków
Gdańsk